

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunnan vastaus valtuustoaloitteeseen huumeista vapaa Kuopio / Tiedoksi kasvun ja oppimisen lautakunnalle**Henkilöstö- ja hallintopäällikkö Pekka Savolainen
Kasvu ja oppiminen / hallinto- ja henkilöstöpalvelut**

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta on kokouksessaan 23.1.2019 käsitellyt ja antanut vastauksensa (§3, 23.1.2019, asianumero 4076/05-15.00/2018) kaupunginvaltuutettu Samuli Voutilaisen ja 32 muun valtuutetun tekemään aloitteeseen Huumeista vapaasta Kuopiosta. Kokouksessaan hyvinvoinnin edistämisen lautakunta toivoi lautakunnan vastauksen tiedoksi ja keskusteluun vientiä Kasvun ja oppimisen lautakuntaan. Hyvinvoinnin edistämisen lautakunnan vastaus valtuustoaloitteeseen on esitetty alla.

” Valtuustoaloite 14.5.2018

Kuopion kaupunginvaltuusto on Samuli Voutilaisen esityksestä tehnyt aloitteen Huumeista vapaa Kuopion ja siihen liittyvien toimenpiteiden tekemisestä Kuopion kaupungissa sekä #huumeistavapaaKuopio –kampanjan avaamisesta vuosille 2018 ja 2019. Aloitteen on allekirjoittanut 33 valtuutettua ja aloite on liitteenä.

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunnan lausunto 23.1.2019 § 29:

Huumeiden käytön lisääntyminen ja ilmiön näkyminen Kuopiossa on todellisuutta, ja ilmiö koskettaa yhä nuorempia kuopiolaisia. (Liitteenä on poliisin ja Päihdepalvelusäätien tilastot). Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta on kuitenkin huomattava, että kaikkien päihteiden käyttöä pitäisi vähentää ja markkinoita hillitä, joten olisi mielekkäänpää puhua esimerkiksi (#) nuoruudesta ilman päihteitä. Edelleen alkoholi on yleisin päihde, jota nuoret kokelevat, ja suhteessa useampi nuori alkaa käyttää ja kokee, nuuskahaittoja kuin huumeita. Koska ehkäisevän päihdetyön, johon tämä aloite erityisesti liittyy, resurssit ovat pieniä, on mielekkäämpää käsitellä päihteitä, päihdehaittoja ja riippuvuuksia kuin yksittäisiä aineita.

Huumeiden esiintyvyyden ja niiden käytön helppouden ja yleisyyden suitsiminen kunnan virkamiesten käytössä olevilla toimenpiteillä on lähes mahdotonta. Poliisi on ainoa (Tullin lisäksi) taho, joka voi puuttua huumekauppaan. Miksi nuorten huumeiden käyttö on lisääntynyt juuri nyt, selittyy osittain ulkomaalaisten, järjestäytyneen rikollisuuden hallitsemien huumekauppioiden rantautumisella Suomen markkinoille ja huumemarkkinoiden siirtyminen kadulta nettiin ja organisoituminen mm. älypuhelimien sovelusten kautta nuorille helposti saavutettavaan, ymmärrettävään ja nuorten hallitsemaan ”maailmaan”. Toisaalta Kuopiossakin ilmenee paljon paikallista kotikasvatusta (kannabis). Huumekauppiat eivät tänä päivänä ole kuitenkaan ainoastaan rikollisia, eikä nuorten tarvitse tuntea rikollismaailmaa, alkaakseen käyttää huumeita, vaan huumeiden netistä tilaaminen on helppoa.

19.02.2019

Nuoret/nuoret aikuiset, jotka eivät itse käytä huumeita eivätkä erotu millään tavalla muista nuorista, saattavat tilata suuren määrän huumeita netistä ja myydä/markkinoida niitä paikallisesti netissä ja jaella esimerkiksi jonkun koulun tai oppilaitoksen läheisyydessä.

Huumeiden käytön lisääntyminen on rekisteröity Kuopiossa jo aiemmin, ja alettu tehdä toimenpiteitä sen hillitsemiseksi. Kuopiossa on paljon toimijoita, jotka jo aktiivisesti puuttuvat päihde- ja huumehaittoihin. Haasteena tässä työssä ovat resurssien pienuus suhteessa korjaavaan työhön, ja monien onnistuneiden interventtioiden lyhytaikaisuus ja hankkeenomaisuus. Vaikeiden ja haastavien asiakasryhmien kanssa työskenteleminen vaatii aikaa, jota menee paljon jo asiakaskunnan luottamuksen saavuttamiseen.

Yhtenä esimerkkinä on Poliisin Ankkuri-toiminta, joka on yksi vahvimmista interventioista puuttua nuorten rikollisuuteen ja päihdeongelmiin. Kaupunki myönsi psykiatrisen sairaanhoitajan Ankkuri-tiimin tueksi 1.11.2018, ja työn jatkoa arvioidaan 2019 vuoden aikana/lopussa. Sairaanhoitajan keskeisin kohderyhmä ovat päihhteillä ja psyykkisesti oireilevat nuoret, ja on odotettavissa, että tämä työ saadaan kunnolla käyntiin ensimmäisen työvuoden aikana. Tuloksia arvioidaan 2019 vuoden lopulla pitkälti asiakasmäärän perusteella. Tämän hetkessä huumausaine-tilanteessa olisi äärimmäisen tärkeää, että psykiatrisen sairaanhoitajan virka vakinaistettaisiin, ja ymmärrettäisiin tehtävän työn luonnetta.

2018 tehdyssä Kuopion kaupungin mielenterveys- ja päihdesuunnitelman arvioinnissa todettiin, että lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon hoitotakuut eivät toteutuneet Kuopion kaupungilla eivätkä KYSillä. Jos ehkäisevä työtapo on jatkuvasti alimitoitettua ja aliresursoitua, on vaikeampi päästä tilanteeseen, jossa korjaavan puolen "häätä" tasoittuisi. Tasapainoon pääsy edellyttää resurssien lisäämistä ehkäisevään työhön.

Kuopion kaupungilla on vain yksi ehkäisevää päihdetyötä kokoaikaisesti tekevä työntekijä. Ehkäisevän mielenterveystyön koordinaatio puuttuu Kuopion kaupungista kokonaan. Jälkimmäinen näkyy käytännössä esimerkiksi niin, että kun valtakunnalliset mielenterveyspäivät vuosia Kuopiossa järjestänyt vahva järjestöpuolen taho jättäytyi pois järjestämisvastuusta, ei vuonna 2018 tätä valtakunnallista tapahtumaa järjestetty Kuopiossa lainkaan.

Huolimatta pienistä resursseista Kuopiossa ehkäistään huumeiden käyttöä monin tavoin, esimerkiksi:

-poliisin toimenpiteet, erityisesti poliisin Ankkuri tiimi nuorten osalta

-Kuopion ehkäisevän päihdetyön toimenpiteet

-Vahva järjestökenttä, joka toimii itsenäisesti sekä verkostoituneena kaupungin (erit. ehkäisevä päihdetyö) kanssa

-Päihdepalvelusäätöön vahvistunut nuorten tiimi

-Muut lasten ja nuorten kanssa toimivat tahot, jotka osana omaa toimintaansa puuttuvat mielenterveys- ja päihdeongelmiin, esimerkiksi nuorisotyö, koulujen henkilöstö, erityisesti oppilas/opiskeluhoito, lastensuojelu, sosiaalityö ja seurakunnat.

19.02.2019

Valtuuston esittämät toimenpiteet ovat osittain jo käynnissä, mutta tutkimusten mukaan se, mitä meidän pitäisi Kuopiossa erityisesti tehdä, on aktiivoida ja herätellä vanhempia ja tarjota runsaammin sekä ehkäisevää että haittoja vähentävää toimintaa sekä lapsille ja nuorille, että jo huumeiden pariin joutuneille nuorille (ja muille ikäryhmille). Täytyy myös ymmärtää, että huumeista vapaa Kuopio- ei voi olla "kampanja", vaan tavoite vaatii onnistuakseen pitkäjänteistä työtä kunnan eri alojen, poliisin, järjestöjen kanssa sekä vanhempien aktivoimista, jota on samoilla tavoitteilla toteutettu esimerkiksi nk. "Islannin mallissa".

Keskeinen taho joka meidän täytyy herättää toimintaan ovat vanhemmat/huoltajat, sekä muut lasten ja nuorten läheisessä elinympäristössä toimivat aikuiset (esim. koulun henkilöstö, aikuiset, kerhojen ohjaajat, harrastusten valmentajat, jne). Vanhemman nuoren päihteiden käyttöön puuttumattomuus tai tarjoama alkoholi on viesti päihteiden käytön hyväksymisestä (EHYT ry 2019). Tutkimuksissa on havaittu vanhempien kielteisen suhtautumisen nuorten päihteiden käyttöön ehkäisevän nuorten päihdekokeiluja (MLL 2019).

Reykjavikin apulaispormestari Heida Björg Hilmisdóttir osoittaa **Islannin mallin vaikuttavuuden nuorten juomisen, tupakoinnin ja huumeiden käytön vähentymisessä perustuvan vanhempiin**. Hänen mukaansa "vanhemmat ovat parasta ongelmien ennaltaehkäisyä" (HS 9.11.2018). Islannissa ollaan 20 vuoden aikana onnistuttu vähentämään merkittävästi nuorten tupakointia, juomista ja huumeiden käyttöä (HS 9.11.2018).

Hilmisdóttirin (HS 9.11.2018) mukaan **niillä nuorilla, joilla menee elämässä hyvin on havaittu olevan yhteinen tekijä; vanhempien rooli; tuki, yhteinen aika, läsnäolo tavallisessa arjessa ja nuoren tekemisten seuraaminen**. Ratkaisevaa nuoren hyvinvoinnin kannalta Hilmisdóttirin mukaan on, että nuori kokee jonkun välittävän hänestä. Vanhempien rooli on havaittu jopa nuorten harrastuksia tärkeämmäksi tekijäksi nuorten hyvinvoinnin kannalta (Hilmisdóttir/HS 9.11.2018).

Islannin mallin mukaan päätöksenteossa tulisi siis vahvistaa vanhemmuutta ja yhteistyötä kunnan, järjestöjen, koulujen ja poliisin kesken tulisi lisätä. Tämän vuoksi valmistelija esittää, että Kuopiossa kootaan aiemmin todetuista, toiminnan kannalta keskeisistä asiantuntijoista koostettu "Vanhemmuuden tukemisen **toimintaryhmä** (VATTU), joka välittömästi alkaa tehdä/koota yhteen toimenpiteitä vanhemmuuteen vaikuttamiseksi.

Myös haittoja vähentävään toimintaan on olemassa valmiita, toimivia interventioita: Skotlannissa on käytössä "naloksoni-ohjelma" jossa huumeidenkäyttäjät voivat ostaa yliannostuksen ensiavussa käytettävän annoksen naloksonia itselleen. Tarvitaan myös matalan kynnyksen paikkoja, jotka lisäävät yhteisöllisyyttä ja vähentävät konfliktien ja väkivallan riskiä, tästä hyvänä esimerkkinä Kuopiossa toistaiseksi hankerahoituksella toimiva Keltsu (Sirkkulanpuisto ry:n Kuopion Nopean toiminnan joukot). Myös Kuopion Portti (Kuopion Seudun Päihdepalvelusäätiö) toimii erinomaisesti mutta aliresursoituna. Entistä enemmän Kuopiossa voitaisiin hyödyntää kokemusasiantuntijoita ja vertaistukea sekä ehkäisevässä että haittoja vähentävässä työssä.

Lähteitä:

19.02.2019

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2019. Tietopankki – Vanhemmat. Kuuntele Mua! Vanhemmille ja kasvattajille suunnattu opas. Viitattu 7.1.2019. http://www.ehyt.fi/sites/default/files/ehyt_kuuntelemuavihkonen_3_sivut.pdf

Helsingin Sanomat. 9.11.2018. "Helsingissä kuultiin "Islannin ihmeestä": Nuorten juominen, tupakointi ja huumeiden käyttö laskivat dramaattisesti, koska vanhempien asenteet ja käytös muuttuivat". Lehtiartikkeli. Viitattu 9.1.2019. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005894036.html>

Kuopion mielenterveys- ja päihdesuunnitelman arviointi 2018

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2019. Vanhemmille tietoa lapsiperheen elämästä. Viitattu 9.1.2019. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/elamaa-murrosikaisen-kanssa/paihteista-puhuminen-murrosikaiselle/>

Sigfusdottir, I. D., Thorlindsson, T., Kristjansson, A. L., Roe, K. M. & Allegrante, J. P. 2009. Substance use prevention for adolescents: the Icelandic Model. Health Promotion International, 24 (1), 16-25).

Valmistelija on konsultoinut Kuopion Päihdepalvelusäätiötä, Kuopion poliisia ja Ankkuri-tiimiä sekä KYSin nuorisopsykiatriaa (sosiaalityö) kirjoitusta valmistellessaan. ”

Vaikutusten arviointi	Liitteenä
Esitys	Esitän, että lautakunta merkitsee yllä esitetyn ja valtuustoaloitteeseen annetun Hyvinvoinnin edistämisen lautakunnan vastauksen tiedoksi.
Liitteet	4 4076/2018 Hyvinvoinnin edistämisen lautakunnan päätös 23.1.2019 liitteineen 5 4076/2018 Vaikutusten arviointi Valmistelija Pekka Savolainen puh. +358 44 718 4101 etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi
Päätösehdotus	Apulaiskaupunginjohtaja Pekka Vähäkangas Kasvun ja oppimisen lautakunta päättää hyväksyä henkilöstö- ja hallintopäällikön esityksen.
Päätös	Kasvun ja oppimisen lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

